

Kretanje broja seljaka-komunista Vojvodine u posleratnom periodu

Borislav Dimković

Savez komunista na selu treba da bude usmeravajuća snaga društvenog razvitka. On treba da usklađuje različite interese stanovništva sela, i to kako deagrarniranog stanovništva i seljaštva tako i različitih socijalnih slojeva seljaštva. Ukoliko Savez komunista ne uspeva da izvrši ovo usklađivanje, otvara se niz socijalnih problema koji mogu da dovedu do konfliktnih socijalnih i političkih situacija. Istovremeno, ukoliko se usklađivanje interesa vrši na bazi kompromisa, Savez komunista neće moći realizovati svoju ulogu vodeće snage u ostvarivanju istorijskih interesa radničke klase i seoske sirotinje.

Procesi diferencijacije stanovništva sela i raslojavanja seljaštva odražavaju se i na promene socijalne strukture Saveza komunista. Postavlja se pitanje: kakva je socijalna struktura Saveza komunista najpovoljnija za ostvarenje njegove tekuće i dugoročne politike na selu?

Pre svega, struktura Saveza komunista na selu zavisi od odnosa različitih socijalnih slojeva unutar organizacije kao i njihovog položaja u društvu.

Kad je reč o Savezu komunista treba razlikovati:

a) politiku prijema, kažnjavanja, isključivanja, svojevoljnog napuštanja članova Saveza komunista koji pripadaju različitim socijalnim slojevima unutar seljaštva,

b) položaj i uticaj pojedinih socijalnih slojeva u seoskim organizacijama Saveza komunista na proces odlučivanja (inicijativa za pokretanje postupka, pripremanje materijala i informisanja članova organa koji donosi odluku, učestvovanje u određivanju alternativa i njihovih posledica, učestvovanje u izboru one alternative koja se smatra najboljom, način donošenja odluka, distribucija ovlašćenja za njihovo izvršenje i način kontrole) i na sadržinu odluka (da li se one odnose na poljoprivredu i socijalistički preobražaj sela, ili na druge probleme),

c) participaciju i osposobljenost komunista iz redova određenih socijalnih slojeva seljaštva da u različitim političkim institucijama i organizacijama na selu provode ciljeve politike Saveza komunista i usmerava idejnu političku delatnost na selu.

Isto tako, socijalna struktura Saveza komunista na selu zavisi od objektivnog položaja stanovništva, odnosno agrarne politike Saveza komunista. Pri tome treba izdvojiti:

a) objektivni položaj seljaštva u odnosu na deagrariizovano stanovništvo, kao i objektivni položaj određenih socijalnih slojeva seljaštva, te intenzitet procesa raslojavanja,

b) agrarnu politiku koju Savez komunista proklamuje, način i tempo njene realizacije, njenu usmerenost ka ostvarenju interesa određenih socijalnih slojeva, kao i dugoročne perspektive koje ona nudi seljaštvu u celini, odnosno pojedinim socijalnim slojevima unutar njega,

c) objektivni položaj poljoprivrede u odnosu na industriju, i sela u odnosu na grad,

d) mogućnost ostvarenja samoupravnih odnosa na selu shvaćenih u smislu ekonomskih odnosa, a na osnovu društvene svojine nad sredstvima za proizvodnju.

Stvar je kadrovske politike Saveza komunista da obnavljanje i proširenje svojih redova obavlja planski, i na taj način svesno vrši promene socijalne strukture organizacije u željenom pravcu. Da li Savez komunista kao politička organizacija radničke klase treba da bude i politička organizacija seoske sirotinje ili pak svih radnih seljaka, stvar je odluke i kadrovske politike Saveza komunista. Međutim, očigledno je da frapantno opadanje broja seljaka u seoskim organizacijama Saveza komunista, smeta ostvarenju agrarne politike Saveza komunista u samoupravnom društvu kao što je naše. U svakom slučaju, stihijnost u promenama socijalne strukture Saveza komunista na selu mogla bi da dovede do smanjenja njene vodeće uloge u realizaciji agrarne politike.

Istorijski ciljevi radničke klase, koje teorijski i praktično izražava Savez komunista, zahtevaju ukidanje privatne svojine nad sredstvima za proizvodnju na selu. Praktična politika Saveza komunista danas jest očuvanje i pomoć individualnim poljoprivrednim gazdinstvima. Time odnos seljaštva i komunista još više dobija na značaju.

U traženju specifičnih putova ostvarenja socijalizma na selu uspostavlja se osnovni odnos između Saveza komunista i seljaštva u našoj samoupravnoj društvenoj zajednici. Međutim, komunisti koji žive i rade na selu, susreću se s nizom složenih socijalnih situacija koje traže teorijska i praktična rešenja.

SELJACI U STRUKTURI ČLANSTVA SAVEZA KOMUNISTA VOJVODINE¹

Kvalitet članova jedne političke organizacije, a posebno tako specifične kao što je Savez komunista, može da nadoknadi nedovoljnu brojnost. Jedan od pokazatelja za ocenu kvaliteta organizacije nesumnjivo je socijalna struktura članstva. Ona naročito dobija u značaju u procesu reorganizacije Saveza komunista, demokratizacije odnosa i jačanja samoinicijative svakog člana. Organizacija Saveza komunista ne može da ostvari svoju avangardnu ulogu ako u njenom članstvu, a posebno u rukovodstvu, nisu u većini zastupljeni oni socijalni slojevi društva koji su, po objektivnim zakonitostima društva, nosioci društvenog progresa. (Vidi tabelu 1.)

¹ Statistički se pokazatelji daju za kongresne godine, a posebno za godine između VIII i XI kongresa SKJ.

Podaci pokazuju da se u posleratnom razvoju broj članova Saveza komunista Vojvodine povećao za oko osam puta.² Seljaci su odmah posle završetka revolucije činili većinu u partiji. Taj se odnos održao tokom kasnijih godina koje su označavale početak revolucionarnih mera na selu (agrarna reforma i kolonizacija), sve do neuspeha kolektivizacije te reorganizacije seljačkih radnih zadruga 1953. godine. Tada je opao broj članova seljaka-komunista skoro za polovinu.

Tabela 1

Struktura članova Saveza komunista Vojvodine u posleratnom periodu

Godina*	Ukupno komunista	Od toga :				
		radnika	seljaka**	službeni- ka	đaka, stu- denata	
1945.	16.060	6.186	6.553	1.865	—	1.456
	100,0	38,5	40,8	11,6	—	9,1
1948.	53.985	14.971	27.751	8.835	99	2.329
	100,0	27,7	51,4	16,4	0,2	4,3
1952.	79.463	22.674	39.401	12.559	1.075	3.745
	100,0	28,5	49,6	15,8	1,4	4,7
1958.	91.643	34.406	15.808	28.923	2.291	10.215
	100,0	37,6	17,2	31,6	2,5	11,1
1964.	113.568	50.715	5.757	42.946	2.216	11.934
	100,0	44,7	5,1	37,8	1,9	10,5
1965.	115.008	49.807	5.328	43.642	2.624	13.607
	100,0	43,4	4,6	37,9	2,3	11,8
1966.	115.232	48.240	5.264	43.948	2.757	15.023
	100,0	41,9	4,6	38,1		13,0
1967.	110.525	43.851	4.843	42.186	2.492	17.153
	100,0	39,7	4,5	38,0	2,3	15,5
1968.	125.832	47.487	4.951	46.148	8.933	19.141
	100,0	37,8	3,9	36,7	7,1	14,5

* Iako je IX kongres SKJ održan početkom 1969. godine, za kongresnu godinu — zbog uporedivosti podataka — uzimamo stanje od 31. XII 1968. godine.

** Do 1953. godine socijalni se stav članova SK određivao prema socijalnoj pripadnosti u momentu prijema, dok je od te godine razvrstavanje vršeno prema socijalnoj pripadnosti u momentu evidentiranja. Imajući to u vidu, na osnovu proračuna može se utvrditi da je oko 20% članova KPJ do 1953. godine, koji su evidentirani kao seljaci, u stvari već napustilo taj socijalni status.

Učešće seljaka u narodnooslobodilačkoj borbi i njihov odnos prema Komunističkoj partiji u tom periodu i prvim posleratnim godinama još uvek nije naučno ispitano. No o tome se mogu izneti neka zapažanja.

Seljaštvo je masovno učestvovalo u narodnooslobodilačkoj borbi, budući da je ona istovremeno bila i oslobodilački rat i socijalistička revolucija. Seljak je branio golu egzistenciju, branio je pravo na slobodu, prihvatajući prokla-

² Ako uporedimo broj komunista sa brojem stanovnika u Pokrajini možemo reći da je 1945. godine na 1.000 stanovnika dolazilo 13 komunista, 1948. g. 33 komunista, 1958. g. 51 komunist, a 1959. g. 65 komunista. U Jugoslaviji je 1968. godine na 1.000 stanovnika bilo 57 komunista, dakle manje nego u Vojvodini.

movane programske principe komunista o rešenju nacionalnog pitanja, a posebno agrarnog i seljačkog pitanja ostvarivanjem načela „zemlja seljacima“. U ekonomskoj strukturi sela prevladavao je srednji posed: otuda i treba tražiti uzroke masovnog učešća srednjih slojeva seljaštva u narodnooslobodilačkoj borbi, uporedo sa poljoprivrednim proletarijatom i seoskom sirotinjom.

U tome treba tražiti uzroke brojnog učešća seljaka u strukturi Komunističke partije u prvim posleratnim godinama. Kasnije, posle reorganizacije seljačkih radnih zadruga, dakle, posle administrativnih mera obaveznog otkupa, progresivnog oporezivanja bogatijih seljaka, i stihijne političke klime o „potpunoj kolektivizaciji“, organizacija Saveza komunista na selu, pogotovo komunisti-seljaci, nije uvek uspela da spreči da neki imućniji seljaci u seljačkoj radnoj zadruzi i van nje iznađu organizacione forme za zaštitu svojih interesa. To je imalo posebnog odraza na pravilno rešenje svojinskih odnosa na zemlju, kada je donesen Zakon 1953. godine koji je, pored ostalog, smanjio zemljišni maksimum na 10 ha po jednom domaćinstvu.

U tom periodu sve do 1956. godine (pogotovo posle Zakona o slobodnom prometu zemlje 1954. godine), a i kasnijih godina koje su trasirale put socijalističkog preobražaja sela, sve je bilo manje prostora za revolucionarnu akciju na selu i „... nije bilo potpunije i jasno izražene veze između interesa seljaka, njihove neposredne životne perspektive u poljoprivredi i na selu, i ukupne revolucionarne delatnosti u društvu, pa zato nije bilo ni uslova za razvijanje avangardne društvene svesti među seljaštvom i za narednu socijalnu akciju na selu...“³

Posledice takve političke situacije na selu mogu da se uoče i iz dinamike opadanja članova seljaka-komunista. Iako se broj članova Saveza komunista Vojvodine povećao za skoro osam puta, broj seljaka-komunista opao je za preko dvanaest puta. Dok ih je 1948. godine bilo 51,4% u odnosu na ostale socijalne kategorije, 1968. godine ih je samo 3,9%.

Dakle, za 20 godina broj seljaka-komunista smanjio se za 22.800.

Mnogi su skloni da opadanje broja seljaka u Savezu komunista objasne opadanjem broja poljoprivrednog stanovništva, kao i migracijom mladih i radno sposobnih ljudi iz sela u grad.

Rezultati popisa stanovništva pokazuju, kako za predratni tako i za posleratni period, stalno smanjivanje poljoprivrednog stanovništva u našoj zemlji. Međutim, posleratna stopa opadanja poljoprivrednog stanovništva za šest je puta veća od predratne stope.

Migracija seljaštva prema gradu i prelazak u vanpoljoprivredne delatnosti još ne govore o samoj suštini preobražaja. Valja podvući činjenicu da su nizom socijalnih mera izvršene radikalne promene u posedovnoj strukturi (agrarna reforma i zemljišni maksimum). Došlo je do tzv. osrednjačavanja seljačkih poseda (smanjio se broj malih i velikih poseda). Dugo vremena se u našoj literaturi povlačio (a i danas se povlači) termin „osrednjačavanje“, koji odražava shvatanje da naše seljaštvo neće imati svojinskih ambicija prema zemljišnom posedu (odnosno tradicionalni donos prema svojini na zemlju) te da će se zadovoljiti sa radom na svome posedu — veličine oko 5 ha. Međutim, u poslednje vreme (pogotovo od 1963. godine od kada stalno opada procenat otkupa zemlje od strane društvenog sektora, a dinamika međuseljačkog prometa

³ Dr Zoran Vidaković, *Promene u strukturi jugoslovenskog društva i SK*, Beograd, Sedma sila, 1967, str. 42.

zemljom stalno raste, a s tim i cena zemlji) oseća se „glad za zemljom“. To pokazuje da naš seljak smatra vlasništvo nad zemljom — osnovnim uslovom ekonomskog rasta i prosperiteta gazdinstva i ličnog standarda. U nas je stoga prisutan sve intenzivniji proces raslojavanja seljaštva, kao i proces deagrarizacije seoskog stanovništva.

Ipak mi smatramo da se opadanjem broja poljoprivrednog stanovništva i prelaskom seljaka na rad u vanpoljoprivredne delatnosti ne može objasniti naglo i stalno opadanje broja seljaka-komunista u ukupnom broju komunista, kao što se, uostalom, ni visoko učešće seljaka u prvim posleratnim godinama (kada su sačinjavali polovinu članstva u Komunističkoj partiji), ne može objasniti samo agrarnom strukturom naše zemlje.

Stalno opadanje broja seljaka—komunista u ukupnom broju komunista u kasnijim godinama, pogotovu od 1953. godine, može se objasniti samo temeljitim sociološkim istraživanjima.

Jedna od indikacija stava seljaštva prema merama iz oblasti politike jeste i broj primljenih seljaka u Savez komunista:

Tabela 2

Struktura u Savez komunista Vojvodine primljenih članova u posleratnom periodu

Godine	Ukupno primljenih*	Od toga:				
		radnika	seljaka	službenika	đaka i studenata	ostalih
1945.	6.181 100,0	1.182 19,1	3.832 62,0	1.167 18,9	—	—
1948.	27.802 100,0	8.851 31,8	14.111 50,8	4.000 14,4	—	840 3,0
1952.	11.038 100,0	3.876 35,1	5.288 48,0	1.263 11,4	—	611 5,5
1953.	12.616 100,0	5.776 45,8	2.499 19,8	2.382 18,9	1.069 8,5	890 7,0
1964.	5.173 100,0	2.465 47,7	388 7,5	1.540 29,8	613 11,8	167 3,2
1965.	6.679 100,0	2.864 43,5	374 5,7	1.991 30,3	1.106 16,8	244 3,7
1966.	4.662 100,0	1.839 39,5	277 5,9	1.274 27,3	1.080 23,2	192 4,1
1967.	3.965 100,0	1.445 36,5	216 5,4	792 20,0	1.308 33,0	204 5,1
1968.	20.151 100,0	7.335 36,4	617 3,0	3.277 16,3	6.946 34,5	1.976 9,8
Ukupno	232.277	91.108	71.015	40.225	18.531	11.368
1945 - -1968.	100,0	39,2	30,6	17,3	8,0	4,9

* Iako statistika ne pravi razliku između primljenih i ponovo primljenih (to su oni koji su bili isključeni ili koji su svojevoljno napustili Savez komunista), može se reći da je veliki broj komunista samo jednom primljen u Savez komunista.

Od ukupnog broja primljenih članova skoro svaki je drugi primljen u periodu 1945—1952 (43,1%), gotovo svaki treći u periodu 1953—1960 (32,4%), a gotovo svaki četvrti (24,5%) u periodu od 1961—1968. godine.

Broj komunista stalno je rastao, a broj primljenih opadao. Ipak, ukupan broj komunista porastao je za skoro osam puta, odnosno od 16.060 članova 1945. na 125.732 člana 1968. godine (u Vojvodini je u posleratnim godinama više dolazilo članova Saveza komunista nego što ih je primano).

U prvom periodu najviše je primljeno seljaka: 52.505 ili 52,4% od svih primljenih članova; u drugom periodu primljeno je 15.194 ili 20,2% seljaka, a u trećem samo 3.316 ili 5,8% seljaka od ukupnog broja primljenih.

Učešće seljaka u članstvu Saveza komunista zavisi od odnosa Saveza komunista i socijalnih slojeva na selu, od proklamovane agrarne politike i njene realizacije. Sve radikalne promene agrarne politike (otkupi, prinudna kolektivizacija, rasformiranje seljačkih radnih zadruga, određivanje novog zemljišnog maksimuma, administrativno zahvatanje dobiti poreskom politikom, kooperativni odnosi u kojima akumulacija odlazi zemljoradničkoj zadruzi, arondacija i otkupi zemlje i sl.), odražavale su se i na opadanje učešća seljaka u Savezu komunista.

Stavovi seljaka komunista prema merama radikalnih promena agrarne politike i rešavanja seljačkog pitanja mogu da se posredno vidi, po dinamici kretanja broja seljaka isključenih iz Saveza komunista.

Tabela 3

*Struktura isključenih članova Saveza komunista
Vojvodine u posleratnom periodu*

Godine	Ukupno isklju- čenih	Od toga :				
		radnika	seljaka	službe- nika	đaka i studenata	ostalih
1945.	456	174	236	46	—	—
	100,0	38,1	51,8	17,7	—	—
1948.	1.915	472	1.205	205	—	33
	100,0	24,6	63,0	10,7	—	1,7
1952.	6.419	1.506	4.059	677	—	177
	100,0	23,5	63,2	10,5	—	2,8
1958.	2.050	916	525	410	20	179
	100,0	44,7	25,6	20,0	1,0	8,7
1964.	1.373	867	132	256	20	98
	100,0	63,2	9,6	18,6	1,5	7,1
1965.	1.658	1.097	150	159	12	140
	100,0	66,3	9,0	15,6	0,7	8,4
1966.	1.716	990	166	292	27	232
	100,0	58,2	9,7	17,0	1,6	13,5
1967.	1.355	831	118	224	10	172
	100,0	61,4	8,7	16,5	0,7	12,7
1968.	2.186	1.367	170	399	25	225
	100,0	62,3	7,8	18,2	1,1	10,6
Ukupno	70.077	24.333	31.077	9.831	261	4.581
1945						
-1968.	100,0	34,7	44,7	14,0	0,4	6,5

Ranije navedeni opšti podaci pokazuju da je broj primljenih seljaka u ukupnoj strukturi primljenih članova od 1945—1968. opao za 20 puta, jer su seljaci 1945. činili 62,0%, a 1968. samo 3,0% od ukupnog broja primljenih članova. Najveći pad je između 1952—1958. godine tj. između VI i VII kongresa SKJ, a od 1964. godine opadanje je blaže i konstantno.

U posleratnom periodu isključeno je iz organizacije Saveza komunista 70.077 članova ili 3 puta manje nego što je primljeno. Od ukupnog broja isključenih komunista, isključeno je 31. 077 seljaka, ili skoro svaki drugi isključeni.

Seljaka-komunista je najviše isključeno u periodu 1952—1958. godine, dok posle toga naglo opada i broj primljenih članova seljaka. Od 1945. do 1958. godine primljeno je ukupno 63.402 seljaka ili 89,3% od ukupnog broja primljenih seljaka-komunista. U istom periodu isključeno je 28.301 seljak-komunista ili 91,1% od ukupnog broja isključenih seljaka. Ostalih 10% od ukupnog broja primljenih i od ukupnog broja isključenih seljaka-komunista u posleratnom periodu otpada na period od 1958. do 1968. godine.

Proces raslojavanja na selu utiče na broj i strukturu članova seoskih osnovnih organizacija Saveza komunista. Pristup seljaštvu kao klasno raslojenoj društvenoj grupi uslovljava da u Savezu komunista ima daleko više poljoprivrednih radnika i siromašnih seljaka. Izmenjeni objektivni položaj pojedinih socijalnih slojeva seljaštva, kao i izmenjeni stav Saveza komunista prema seljaštvu — koga on posmatra kao više ili manje homogenu grupu — uticali su na opšte smanjenje učešća seljaka u članstvu Saveza komunista, osim toga, poslednjih godina seljaci svojevolski napuštaju Savez komunista Vojvodine.

Tabela 4

Struktura članova SK Vojvodine koji su svojevolski napustili organizaciju

Godine	Ukupno svojevolski napustilo SK	Od toga :				
		radnika	seljaka	službenika	đaka i studenata	ostalih
1964.	460	221	51	76	6	66
	100,0	56,8	11,1	16,5	1,3	14,3
1965.	783	543	34	102	9	95
	100,0	69,5	4,3	4,3	13,0	12,1
1966.	979	590	71	161	8	149
	100,0	60,3	7,3	16,4	0,8	15,2
1967.	1.297	838	61	242	8	148
	100,0	64,6	4,7	18,7	0,6	11,4
1968.	1.355	860	53	198	11	233
	100,0	63,5	3,9	14,6	0,8	17,2
Ukupno	4.874	3.092	270	779	42	691
	100,0	63,4	2,5	16,9	0,9	14,2

Mogućnost učešća seljaka u političkom i samoupravnom životu sela u ovisnosti je od učešća seljaka u članstvu Saveza komunista. Uvođenjem komunalnog sistema i razvojem samoupravljanja proširila su se politička i samoupravna prava gradskog stanovništva i dela seoskog stanovništva zaposlenog u društvenom sektoru, ali u mnogo manjoj meri i seljaka, tim pre što se njihova prava stalno sužavaju i u samoupravnim organima zemljoradničke zadruge. Mesne zajednice nisu u tom pogledu odgovarajuća zamena odborima po selima. Treba pretpostaviti da je odvajanje Saveza komunista od vlasti i samoupravljanja u zemljoradničkim zadrugama i izmena sadržine rada i stvarnog položaja zadruge u ekonomskom i političkom životu sela, uticalo na izvestan broj seljaka—komunista da napuste Savez komunista, u uverenju da to više ne odgovara njihovim interesima jer, navodno, Savez komunista gubi značaj i sadržinu rada.

Treba reći da je angažovanje Saveza komunista na realizaciji zadataka agrarne politike, u sklopu privredne i društvene reforme, povećalo interes seljaštva za realizaciju ciljeva koji su utvrđeni uvođenjem reforme. Čini se da su istorijski zadaci ostvarenja socijalističkog preobražaja sela u ovom trenutku van idejno-političkog delovanja Saveza komunista i ne čine onu idejnu snagu koja okuplja seljaštvo oko Saveza komunista. Treba verovati da bi jasnija perspektiva potpunog ostvarenja socijalizma na selu uticala na zaustavljanje osipanja, odnosno na povećanje učešća seljaštva u članstvu Saveza komunista.

UMESTO ZAKLJUČKA

Krupne promene u socijalnoj strukturi sela, kao i raslojavanje seljaštva, mogu se odraziti (ali ne moraju!) i na promene socijalne strukture Saveza komunista na selu. Savez komunista ne mora ni u članstvu, a još manje, u rukovodstvu, da odražava socijalnu strukturu stanovništva ukoliko nije ili ukoliko ne želi da bude reprezentant svih socijalnih slojeva. Međutim, odsustvo seljaka ili njihova nedovoljna zastupljenost u organizaciji Saveza komunista na selu može da dovede do neefikasnosti u sprovođenju agrarne politike, do odvajanja seoskih partijskih organizacija od seljaštva i njihovih životnih problema. Odlučivanje, raspravljanje i zauzimanje stavova u seoskim organizacijama Saveza komunista u kojima su seljaci samo simbolično predstavljeni, može da se pomeri sa problema poljoprivrede i socijalističkog preobražaja sela na probleme drugih socijalnih slojeva stanovništva sela, koji dominiraju u strukturi seoske organizacije Saveza komunista. Čak ako to i ne bi bio slučaj, socijalna struktura Saveza komunista bez seljaštva može da bude nekompetentna u usmeravanju i realizaciji agrarne politike, kao i u raskoraku sa interesima seljaštva ili određenih socijalnih slojeva unutar njega.

Deo seljaka koji je putem društvenih i političkih organizacija i samoupravnih institucija na selu uključen u organizovani društveno-politički život sela, čini najaktivnije političko jezgro sela. Bitna prepreka širem organizovanom okupljanju seljaštva oko ovog političkog jezgra sela jeste postojanje relativno širokog i uticajnog birokratizovanog sloja članstva SK na selu.

Zbog takvih odnosa društveno-političkih snaga aktivističko jezgro SK na selu koje istovremeno ostvaruje najživlju i najintenzivniju društveno-političku komunikaciju sa seljaštvom, najčešće nije u stanju da razbije ovu usku birokratsku ljusku u organizaciji SK na selu. Pored objektivnih okolnosti tome doprinosi i malobrojnost seljaka u organizaciji SK, njihovo niže idejno-politi-

čko obrazovanje u odnosu na druge kategorije članova SK na selu, te neodređenost kriterija o prijemu seljaka u SK itd. Ovakvo stanje postavlja pred komuniste na selu, posebno seljake, problem selekcije članstva njihove organizacije.

Oslanjajući se na moralno-političke kriterije najsvesnijih radnih seljaka u Savezu komunista na selu je neophodno eliminisati uticaj „političkih sile-džija“ koji, pod plaštom dogmatskog čistunstva ili borbe za „čiste“ ekonomske principe, u suštini deluju u pravcu privatizacije ili birokratskog monopolisanja organizovanog društveno-političkog života na selu.

Jedan od faktora prevazilaženja takve situacije na selu svakako je i organizaciono ustrojstvo organizacije SK koje će omogućiti oštriju konfrontaciju političkih snaga u selu. Neophodna je jedinstvena mesna organizacija SK na selu u kojoj će se raspravljati o svim životnim problemima sela, bez obzira na zastupljenost seljaštva u njoj. Pri tome bi — u cilju ostvarenja većeg uticaja seljaka na politiku prijema seljaka u SK — bilo potrebno oformiti posebne aktivne komunista—seljaka u okviru jedinstvene organizacije SK na selu.

Potreba idejno-političkog uzdizanja seljaka zahteva i organizovanu specijalizovanu izdavačku delatnost CK SKJ; opravdano bi bilo pokrenuti političku štampu namenjenu seljaštvu.

Seoske osnovne organizacije Saveza komunista treba da budu politički osposobljene da rešavaju društvene probleme i da poznaju konkretnu situaciju, te mogu da izraze i usklade socijalne interese različitih socijalnih slojeva seljaštva. U protivnom su konfliktne situacije neizbežne.

Osnovna organizacija Saveza komunista na selu uspostavlja neposredan odnos prema različitim socijalnim slojevima seljaštva i deagrarizovanom stanovništvu sela, prema raznovrsnim institucijama i organizacijama ekonomskog, političkog i kulturnog života, i prema selu kao društvenoj zajednici u celini. Tu se neposredno u praksi postavljaju problemi odnosa političke partije i socijalnih slojeva, kao i odnosa i uticaja socijalne pripadnosti članova prema delovanju partije. Dakle, ne radi se samo o odnosu seljaštva i komunista nego i o odnosu seljaka-komunista prema Savezu komunista, čiji su članovi.

Summary:

TRENDS IN THE NUMBER OF PEASANT-COMMUNISTS IN VOJVODINA SINCE THE WAR (1945—1968)

The League of Communists must be the directing force of social development in rural areas. It must adjust the interests of different strata of the rural population. Thus changes in the structure of the rural population tend to be reflected in the changes of the social structure of the League of Communists.

It is from this particular aspect that the author analyses changes in the social structure of the League of Communists in Vojvodina, especially as regards peasant-communists, on the basis of the following indicators:

- (a) peasant-communists in the total membership of the League of Communists;
- (b) peasants admitted to the membership of the League of Communists;
- (c) peasants eliminated from the League of Communists;
- (d) peasant-communists who have left the League of Communists of their own free will.

The author points to the following tendencies:

1. major changes in the social structure of the rural community are reflected in the changes of the social structure of the League of Communists in rural communities;

2. an inadequate representation of peasants in the organizations of the League of Communists tends to affect the implementation of agrarian policies and to lead to the separation of rural party organizations from the peasants and their living problems;

3. as a result, the content of discussions and the resolutions and policies adopted in those rural organizations of the League of Communists in which the peasants are represented only symbolically, tend to shift from the problems of agriculture and of the social transformation of the rural community to the problems of other social strata of the rural population which — as indicated by the results of the investigation — predominate in the structure of the rural organizations of the League of Communists in Vojvodina.

Резюме:

**ДВИЖЕНИЕ ЧИСЛА КРЕСТЬЯН-КОММУНИСТОВ ВОЕВОДИНЫ
В ПОСЛЕВОЕННОМ ПЕРИОДЕ (1945—1968)**

Союз коммунистов в селе должен быть направляющей силой общественного развития. Он должен согласовать интересы различных слоев сельского населения. Процессы расслоения сельского населения могут отразиться и на перемены социальной структуры Союза коммунистов.

В этом смысле в статье рассматриваются перемены в социальной структуре Союза коммунистов Воеводины а отдельно крестьян-коммунистов а именно в следующем порядке:

- а) крестьяне-коммунисты в общем членстве Союза коммунистов,
- б) крестьяне поступившие в Союз коммунистов,
- в) крестьяне выключенные из Союза коммунистов,
- г) крестьяне-коммунисты которые по своей воле выступили из Союза коммунистов.

Автор указал на следующие тенденции:

1. значные перемены в социальной структуре села отражаются на перемены социальной структуры Союза коммунистов в селе.

2. недостаточное число крестьян в организации Союза коммунистов является причиной неэффексного выполнения мероприятий аграрной политики и причиной удаления сельских партийных организаций от крестьянства и их жизненных проблем.

3. вследствие чего, содержание решения, обсуждения и определения позиций в сельских организациях Союза коммунистов в которых крестьяне только символически представлены, может перейти с проблемы сельского хозяйства и социалистического преобразования на проблемы других социальных слоев, которые на основании результатов исследования, преобладают в структуре сельской организации Союза коммунистов Воеводины.